

Montessori pedagogika

Maria Montessori

Itálie 1870 – 1952 Španělsko

- dcera vojáka, pak finančního úředníka a velmi vzdělané matky
- silné sociální cítění
- první žena v Itálii, která absolvovala studium medicíny
- věnovala se výchově mentálně postužených dětí
- založila první dětský domov pro děti z chudých rodin
- pozorování dětí ji inspirovala k celoživotnímu úsilí o reformu školství
- výzkumná činnost, angažovanost, mezinárodní konference
- asistentka na psychiatrické univerzitní klinice
- poznává život duševně zaostalých dětí – problém zdravotní a sociální spojuje i s problémem pedagogickým

Studuje pedagogiku, experimentální psychologii, přednáší, publikuje

Zakládá pečovatelské domy pro chudé děti

Výchova k míru

Nobelova cena

Hlavní myšlenky Marie Montessori

Pomoz mi, abych to dokázal sám

- děti mají rozdílné učební schopnosti a nadání
- děti nemusejí k dosažení svého cíle postupovat stejným tempem a stejnými kroky
- absorbující duch

Uspořádání pedagogického systému

- systém Montessori pedagogiky je založen na postupu od konkrétního k abstraktnímu
- zdůrazňuje potřebu zaměřit se na lidskou bytost a ne na výchovnou metodu
- systém je založen tak, aby se každé dítě mohlo rozvíjet samostatně a mělo k rozvoji stejné možnosti

Oblasti učení

- praktický život
- smyslová výchova
- jazyková výchova
- matematika
- kosmická výchova
- pohybové, výtvarné a hudební dovednosti

Osm principů Montessori pedagogiky

Pojetí svobody a samostatnosti

Být svobodný znamená být nezávislý, samostatný, zodpovědný

důraz je kladen na aktivitu a samostatnost dětí
hodiny jsou členěny na výkladové a individuální
vyhledávání informací
analyzování informací
zpracovávání informací
předávání informací

Klíčovým principem Montessori pedagogiky je vlastní objevování poznatků samostatným dítětem. Tento princip v dětech probouzí potřebu učit se, porozumět okolí a touhu orientovat se v souvislostech

Výsledkem je hlubší porozumění tématu, pochopení souvislostí, daleko lepší zapamatování informací.

Svobodná individualita a jedinečnost, orientace na dítě jako na člověka.

Svobodná volba a polarizace pozornosti (soustředění všech tělesně duševních sil vedoucí k ponoření se do nějaké činnosti)

Princip ticha a klidu

Ticho a klid působí na vývoj myšlení dítěte a podporují jeho soustředěnost na práci

Součástí cvičení ticha je nácvik svalové koordinace, držení těla a rovnováhy chůzí po elipse

Princip vedení

Svoboda nespočívá v tom, že dítě si dělá co chce. Pokud se dítě pro něco rozhodne, je jeho povinností práci dokončit.

Absorbující duch

Přirozený důsledek

Pravidla

Pochvala

Role učitele je „upozaděna“, centrem všeho dění a času je žák

- učitel není učitelem v pravém slova smyslu, ale vystupuje jako průvodce vzděláváním
- učitel sleduje senzitivní fáze dítěte, vytváří přirozené prostředí, podporuje aktivitu a tvořivost dítěte
- učitel si o každém dítěti vede záznamy, jak zvládlo jednotlivé kroky

Práce s chybou

Chyba je chápána jako přirozená součást učení a jako zdroj nových a dalších informací

Role učitele je „upozaděna“, centrem všeho dění a času je žák

- učitel není učitelem v pravém slova smyslu, ale vystupuje jako průvodce vzděláváním
- učitel sleduje senzitivní fáze dítěte, vytváří přirozené prostředí, podporuje aktivitu a tvořivost dítěte
- učitel si o každém dítěti vede záznamy, jak zvládlo jednotlivé kroky

Hodnocení práce

- učitel nepoužívá negativní hodnocení
- pochvala není samozřejmost, dítě se nesmí stát na pochvale závislé
- slovní hodnocení
- sebehodnocení

Princip sociální výchovy

Děti si řeší svoje sociální konflikty samy, nejsou-li větší. než je únosné.
Rozvíjejí tak sociální dovednosti a přijetí zodpovědnosti za vlastní jednání.

Děti pracují ve skupinách, mluví spolu, komunikují, spolupracují = rozvíjí řadu sociálních dovedností (mají nápady, nabízejí a přijímají pomoc, hodnotí, podporují se vzájemně, tolerují se, řeší konflikty, navzájem si poskytují zpětnou vazbu a ihned, nikoli opožděně, hledají ve slovnících a encyklopediích a kdykoli se mohou zeptat učitele).

Princip normalizace

Proces od stavu, kdy je dítě nějak výchovně v nepořádku, do stavu normalizace, tedy narovnění

– problém závislosti na někom jiném, touha po moci, lhaní, komplex méněcennosti

Proces uvolňování potlačené síly člověka. Ze škol by měly odcházet děti, které umějí nalézt a uchovat si radost ze života, jsou zodpovědné za své okolí a samostatně uvažují a věří si.

Dítě je schopno se intenzivně a dlouhodobě soustředit na práci, která ho zaujme.

Věková heterogenita

Smíšené třídy

skupiny obvykle ze tří ročníků
vytvoření většího prostoru pro spolupráci
přiblížení prostředí v životu v rodině

Skupiny s věkově smíšenými dětmi jsou významné pro děti nadané nebo naopak i postižené.

Princip pohybu

Přirozený pohyb, chůze po elipse

Schopnost moci se pohybovat a jednat je základem pro duševní a duchovní rozvoj dítěte.

Pohyb je důležitým faktorem pro budování inteligence.

Elipsa

- chůze po elipse - cvičení svalové koordinace, rovnováhy
- děti se učí koncentraci a trpělivosti.
- děti se učí mluvit před skupinou, prezentovat
- dobrý prostor pro řešení problémů a konfliktů

MM: Naučit se chodit znamená pro dítě něco jako druhé narození, neboť tím přechází ze stavu bezmocnosti do stavu svobodné aktivity.

-ve třídách je prostor pro přirozený pohyb dětí

-děti nesedí po celou dobu vyučování v lavicích, děti pracují na chodbách, na zemi, na koberečkách, samostatně si přinášejí a odnášejí pomůcky

-přirozený pohyb dětí během vyučování

Připravené prostředí

Zahrnuje jak osobnost učitele, tak vybavenost třídy pomůckami, které mají své stálé umístění a jsou pro dítě snadno přístupné

Didakticky připravené prostředí se speciálními pomůckami

Bezpečné prostředí

Atmosféra důvěry, respektu, klidu, bezpečí a jistoty, přitom otevřenost

Montessori pomůcky

- speciálně vyvinuté pomůcky, které jsou využívány pro jednotlivé oblasti učení
- pomůcky usnadňují pochopení nových jevů
- pomůcky významnou měrou přispívají k hlubšímu a trvalejšímu uchování nově získaných vědomostí a zkušeností dítěte

Senzitivní fáze

Senzitivní fáze jsou zvláštní období zvýšené vnímavosti dítěte, které je doprovázeno zvýšenou schopností k osvojení určitých dovedností

- druhy: fáze řeči, fáze řádu, tříbení smyslů, fáze fascinace malými věcmi, fáze sociálních vztahů, fáze pohybu
- jsou univerzální, vyskytují se u všech dětí

Školený vychovatel dokáže senzitivní fáze u dítěte vypožorovat

- je důležité být na děti naladěn a v době dané senzitivní fáze jim nabídnout adekvátní podněty

Senzitivní fáze trvají přechodnou dobu a jsou nenávratně ukončeny, ať už jsou využity nebo ne

Srovnání

Tradiční škola	Montessori škola
Učebnice, pracovní sešity	Připravené prostředí, pomůcky se zpětnou kontrolou chyby
Výuka ve vyučovacích hodinách	Projekty s integrovanými předměty
Frontální výuka	Individuální tempo, zodpovědnost
Jednotlivé předměty	Nepřerušované pracovní cykly
Ročníky se stejnou věkovou skupinou	Smíšené třídy
Pasivní studium, dítě naslouchá již zpracovanému učivu	Aktivní studium, volnost pohybu, vyhledávání informací, hodiny výkladové a individuální
Důraz na výkon, vysvědčení	Slovní hodnocení a přehled zvládnutých dovedností

Montessori pedagogika ve světě

Holandsko

- Světové centrum Montessori v Amsterdamu
- Každá 2. škola je Montessori
- Montessori lyceum Amsterdam

Rakousko

- velká tradice Montessori na všech stupních vzdělávání
- Vídeň, Pottenbrunn

Německo

- Berlín, spojení Montessori s praktickým životem na farmě

Bratislava

- 2. stupeň Montessori základní školy

Studijní plány (týdenní)

Aktuelle Bereiche	Inhaltliche Schwerpunkte	
MATHEMATIK	Die Erzählungen von unseren Zahlen	
<i>Übungen + Test</i>	Kleines Einmalehre	X
	großes Einmalehre	X
	Addition	X
	Subtraktion	X
	Multiplikation	X
	Division	X
	Textaufgaben	X
	Vierfache und Teiler	X
	Primfaktoren	X
	Kleinste Gemeinsame Vielfache	X
	Größter Gemeinsamer Teiler	X
	Teilbarkeiten	X
Teilbarkeit von Zahlen		
	Das Kommutativgesetz	X
	Das Distributivgesetz	X
Quadratrate und Kuben	Quadratzahlen / Quadrieren	X
	Kubikzahlen / Kubieren	X
	Rechen mit Quadratzahlen	X
	Bruchrechnung/ Einführungen	X
Bruchrechnung	Aquivalenzen / ggT/ggV	X
<i>Boxieren</i>	Addition	X
<i>Wissen</i>	Subtraktion	X
	Multiplikation	X
	Division	X
	Textaufgaben	X
Decimalbrüche	Addition	X
<i>Sechszehn-</i>	Subtraktion	X
<i>zahlen</i>	Multiplikation	X
	Division	X
	Runden	X
	Umwandlung von gewöhnlichen Brüchen in Decimalbrüche	X
	Umwandlung von Decimalbrüchen im gewöhnliche Brüche	X
	Textaufgaben	X
	Spache der Mathematik	X

Chodba, slavnostní sál

Kmenové třídy

14-15³⁰ B
10¹⁰
Freizeit
Spanisch
12-13
13-14
14-15³⁰
Biologie
(Lernzettel)
15³⁰ aufräumen
16³⁰ Kiez

Výtvarný ateliér, dílna, hudební místnost

Jazyková místnost s klidovým prostorem

Po školách jsou různé relaxační zóny...

Dramatický ateliér, tělocvična

Chemie, fizyka

Farma

Organizace výuky I.

Výuka je plánována a probíhá v rámci týdenních (až 6ti týdenních cyklů)

Týdenní plány vycházejí ze studijních plánů pro jednotlivé předměty

Týdenní plány, cíle a metody jak k nim dojdou jsou dohodnuté s učitelem

Výuka probíhá v ucelených cyklech

- skupinové lekce (výklad učiva, informaticní schůzky) a volná práce (individuálka)
- skupinové lekce jsou povinné
- v rámci volné práce si žáci volí a plánují sami (vybírají si předměty i učitele)
- trh učitelů – na začátku cyklu učitelé nabídnou svůj program, projekty, vypíší své konzultační hodiny – výklad nového učiva, konzultace
- žáci se zapíší k učiteli, kterého zrovna potřebují

Výuka probíhá ve smíšených třídách, v ucelených blocích, bez zvonění

Důraz kladen na svobodnou volbu a odpovědnost žáka za svou přípravu.

Organizace výuky II. - učebny

Ve škole vládne laskavá a tvůrčí atmosféra individuálního studia žáků s možností konzultovat nejasnosti s učiteli nebo spolužáky, se zázemím připraveného prostředí.

Všude přítomné připravené prostředí

Otevřený a vzájemně propojený prostor

Cca 20 žáků ve třídě (1-3, 4-6,7-9)

Každá třída má svou kmenovou učebnu, dále jsou k dispozici odborné učebny, chodba a relaxační kouty

v učebně jsou různá pracovní místa

dřevěné police na pomůcky

šanonky s tematickými obálkami

kobereček

sedačka, křesla

Žáci se volně pohybují v prostorách školy, pracují individuálně, ve skupinách, s učitelem

Žáci využívají pracovních sešitů, počítačů, učebnic, knih, svých notebooků

Organizace výuky II. - učitel

Ve škole vládne laskavá a tvůrčí atmosféra individuálního studia žáků s možností konzultovat nejasnosti s učitelem nebo spolužáky, se zájemem připraveného prostředí.

Ve třídě je přítomen učitel, který žáky pozoruje, konzultuje s nimi, směřuje je, pokud to potřebují, vykládá látku

Učitel je přítomen celou dobu výuky, ale jeho role je jiná – průvodce učením.

Na konci týdne (cyklu) rozhovor s učitelem o splnění týdenního plánu, výstupech, zlepšeních.

O rozhovoru je vedena evidence. Žáci mají tzv studentské knihy.

Sebehodnocení žákem, hodnocení učitelem, 2x do roka hodnocení učitel, žák, rodič.

Profil žáka (1x za rok) – více učitelů zpracuje na každého žáka – emocionální složka, sociální složka, kreativita, kosmická výchova, jazyk, matematika, pohybová složka)

Organizace výuky III. - Pottenbrunn

Děti napíší, co by chtěli studovat a podle toho se přizpůsobí učitelé = co nabízí a v jakou dobu. Podle toho pak vzniká „rozvrh“ a tvoří se kurzy.

Kurzy bývají celoroční nebo pro určité časové období (v rozvrhu jsou asi 2 kurzy denně (dějiny, AJ, psaní, chemie..)

Pokud se dítě přihlásí, je pro něj pak kurz povinný

Kromě kurzů jsou vypsány každodenní projekty a zvláštní činnosti

Aby docházelo k všestrannému rozvoji osobnosti dítěte, učitel sleduje, že žák se žádnému konkrétnímu předmětu nevyhýbá z důvodu nějakých problémů. Pokud ano, pak hledá společně s rodiči cestu, jak to napravit.

Spolupráce s rodiči a žáky

Účast rodičů ve vedení školy, ale i ve výuce
Mimoškolní aktivity organizované rodiči

Spolupráce žáků na chodu školy je vidět

úklid

služby na přípravu svačin, někde i obědů (včetně nákupu surovin)

služba v kuchyni včetně mytí nádobí

Po přechodu žáků na jinou školu těmto žákům trvá asi rok se aklimatizovat. Výhodou ale je, že děti jsou socializované, komunikativní, umí řešit konflikty, orientují se v emocích a umí se učit.

Praktická výuka a koncept učení mimo školu

Dílničky

Dramatický kroužek

Školní zahrady

Obchod s biopotravinami

Výlety do muzea, do zoo, do divadla, koncerty

Týden experta (přizvání někoho z řad rodičů)

Škola pro děti hledá stáže v podnicích

Farma

RVP MŠMT České republiky

Výuka na Montessori se v současné době nevejde do RVP schváleného MŠMT

povolení výjimky v rámci tzv pokusného ověřování
úprava RVP, zohlednění alternativ

Výuka na školách v ČR (a na Slovensku) je formálně (pro účely inspekce) vykazována jinak, než v praxi probíhá.

počty hodin v týdnu, samostatné hodiny
smíšené třídy
zajištění pedagogických pracovníků

Ochota škol, jejich zřizovatelů a ředitelů přejít na „nepovolenou“ alternativu je minimální.

Montessori v ČR (od r 1999)

Montessori v ČR zastřešuje Společnost Montessori, o.s. (činnost od roku 1999)

Společnost Montessori si klade za cíl přispět k rozvoji alternativního školství v ČR a sdružovat odbornou, rodičovskou i laickou veřejnost, která má zájem na rozšiřování vzdělávání metodou Montessori.

Organizuje diplomový kurz „Výchova a vzdělávání metodou Marie Montessori“ (akreditace MŠMT č.j.14 189/2009-25-355)

Postupný rozvoj vychází z iniciativy rodičů a vychovatelů
Školy s Montessori principy spíše než Montessori školy

V rámci ČR, existuje cca 10 mateřských center, 40 MŠ a 15 ZŠ, které Montessori metodou pracují nebo zařazují prvky Montessori pedagogiky.

Montessori zařízení v Brně (od r 2001)

2 x Centrum pro rodiče s dětmi

- Montessori vzdělávací rodinné centrum (pořádá i četné vzdělávací programy v oblasti Montessori pedagogiky – akreditované MŠMT)
- Klub Světluška

3 x Mateřská škola

- Sluníčko
- Perlička

3 x Montessori třídy při ZŠ

- ZŠ Gajdošova (1.-5. ročník)
- ZŠ Pastviny (1.-5. ročník)
- ZŠ Sluníčko (1.-5. ročník)

Pouze předškolní a 1. stupeň školního vzdělávání

V Brně ani na celé Moravě neexistuje návazné Montessori vzdělávání

Motivace k založení MOKO

Výchova jako realizace svobody dítěte. Vychází z potřeb malého dítěte. Přizpůsobení tempa výuky možnostem dítěte - dítě si samo určuje tempo výuky.

Vyučování bez zvonění, bez stresů, bez zkoušení, bez zasedacího pořádku.

Učitel dává dítěti možnost svobodné volby, ale zároveň pomáhá a radí tam, kde je dítě nerozhodné.

Volnost v připraveném prostředí tak, aby bylo bohaté na aktivity

Učitel k dítěti chová respekt, jedná s ním jako by jednal s dospělým člověkem, s rovnocenným partnerem.

Řekni mi a já zapomenu (10-15%), ukaž mi a já si zapamatuji (40%), nech mne to dělat a já pochopím (80%).

MOKO

Kdo jsme

- MOKO je iniciativa při občanském sdružení Montessori Morava
- zástupci rodičů dětí, které navštěvují 1. stupeň vzdělávání na Montessori

O co usilujeme

- kontinuitu výuky pro naše děti (v Brně a na celé Moravě neexistuje 2. (a 3.) stupeň Montessori vzdělávání)
- vznik návazného 2. a 3. stupně vzdělávání postaveného na principech Montessori pedagogiky, které by vzniklo při stávající střední nebo základní škole jako paralelní třídy.

Chceme otevření **jiné** školy. Ne další školy, ale jiné. Školy založené na principech pedagogiky Marie Montessori, rozvíjející u dětí jejich osobnost, vysokou sebedůvěru a sebeúctu v podmínkách bezpečného prostředí a smysluplnosti učení.